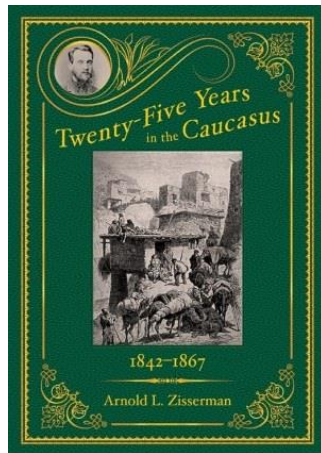

არნოლდ ლ. ზისერმანის წიგნი „ოცდახუთი წელი
კავკასიაში – 1842-1867“
(Twenty-Five Years in the Caucasus, 1842-
1867)

პიტერ ფ. სკინერი

გამომცემლობა „ნარიყალას“ პრეზიდენტი

ინგლისელი მკითხველი, რომელსაც რუსებისა და მუსულმანების 1820-1860 წლების ომების დროს კავკასიასა და საქართველოში მიმდინარე მოვლენები აინტერესებს, საკითხზე არსებულ ინფორმაციას უთუოდ არასაკმარისად მიიჩნევს. ჯონ ბადელმა¹, მოშე გამმერმა² და სამეულმა – ტომას სანდერსიმ³, ერნესტ ტუკერმა⁴ და გარი ჰამბურგმა⁵ (იხილეთ ბიოგრაფია) წარმოადგინეს სამხედრო

ოპერაციებთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი ინფორმაცია და ფასეული ამონაწერები მუჰამედ ტაჰირ ალქარახის⁶ მუსლიმანური შეხედულებებიდან. რამდენიმე უფროსი ოფიცერი, განსაკუთრებით გენერალი ტორნაუ⁷ და სხვები მეთაური ვორონცოვი, ასევე ბარიატინსკი, წერდნენ მემუარებს ამ კონფლიქტებზე მაშინ, როცა ტოლსტოის მიერ შექმნილი ორი ცნობილი ნაწარმოები „კაზაკები“ და „ჰაჯი მურატი“ დიდი ოსტატობით წარმოაჩენდა საომარ გარემოს, მის მონაწილეებსა და მოქმედების სცენებს.

საბოლოოდ ლესლი ბლანჩმა⁸ შამილისა და ამ ომის

¹ John Baddeley

² Moshe Gammer

³ Thomas Sanders

⁴ Ernest Tucker

⁵ Gary Hamburg

⁶ Muhammad Tahir al-Qarakhi

⁷ Tornau

⁸ Lesley Blanch

მნიშვნელოვანი მიმოხილვა გააკეთა თავის წიგნში „სამოთხის ხმალი“.⁹ თუმცა ის, რაც ამ ნაშრომს აშკარად აკლია, არის ომის დროს მცხოვრებ მოქალაქეთა და სამხედრო პირთა ინგლისურად თარგმნილი ხანგრძლივი პერიოდის მომცველი მემუარები. ამგვარად, არსებობს დიდი იმედი იმისა, რომ არნოლდ ლ. ზისერმანის ინგლისური თარგმანები რუსულენოვანი წიგნისა „ოცდახუთი წელი კავკასიაში – 1842-1867“ უთუოდ წინ გადადგმული ნაბიჯია.

ამ პუბლიკაციას ორი უმთავრესი მიზანი აქვს. პირველ რიგში, ინგლისურენოვანი მკითხველისათვის ხელმისაწვდომი გახადოს თვითმხილველებისა და მონაწილეების მემუარები – სრულად ასახოს სიტუაცია, მოვლენები და შედეგები შამილის მიერ რუსეთის წინააღმდეგ წამოწყებული ომებისა, რომლებშიც საქართველოც აქტიურად იყო ჩაბმული; მეორე-ესაა მოტივაცია სხვებისთვის (ქართველებისთვის, რუსებისთვის ან სხვ.), რათა ითარგმნოს მსგავსი მასალები და გამოქვეყნდეს. უამრავი ისეთი ტექსტია, რომელიც თარგმნას საჭიროებს. მ. გამერი თავის ნაწარმოებში „მუსლიმთა ბრძოლა ცარის წინააღმდეგ“¹⁰ აღნიშნავს, რომ *ცენტრალური აზიური მიმოხილვა, ტომი 10, Nos. 1 და 2 (1991)* იძლევა ვრცელ ბიბლიოგრაფიას (ლიტერატურას) რუსულ-მუსულმანურ ბრძოლებზე. თუმცა, ჩამოთვლილი 600 წიგნიდან და სტატიიდან მხოლოდ ორია ნათარგმნი ინგლისურად. ამავე დროს უხვად არსებობს ინგლისურენოვანი თარგმანები ნაპოლეონის, ყირიმის, ინგლისელებსა და ინდოელებს შორის ბრძოლებზე, ასევე მოიპოვება ისტორიული მასალა – სამხედრო მემუარები და კვლევები ინდოეთის ჩრდილო-დასავლეთ საზღვრის თაობაზე. ამასთანავე, აღსანიშნავია ისიც, რომ მსგავს თემებზე უამრავი ფილმია გადაღებული.

ვინ იყო ზისერმანი და რატომ ავარჩიეთ მისი მემუარები სათარგმნად და გამოსაქვეყნებლად? მოკლედ რომ ვთქვათ, არნოლდ ლ. ზისერმანი (5 დეკემბერი, 1824 - 16 სექტემბერი, 1897) მხოლოდ 17 წლის იყო (1842 წ.), როცა დატოვა დასავლეთ უკრაინა და გადაკვეთა კავკასიონის მთები. აქედან დაიწყო მისი 25-წლიანი აქტიური კარიერა კავკასიაში. ძალიან ახალგაზრდა იყო იმისათვის, რომ უმაღლესი განათლება, ან რაიმე ფორმალური წვრთნა ჰქონოდა მიღებული. არც ოჯახური წარმომავლობა უწყობდა ხელს, სამოქალაქო ან სამხედრო სისტემაში რომ მაღალი თანამდებობრივი სტატუსი მოეპოვებინა. ის იყო სრულიად უცხო ადამიანი იმ გარემოში, რომელსაც იმპერიალისტური

⁹ “The Sabres of Paradise”

¹⁰ M. Gammer “Muslim Resistance to the Tsar”

რუსეთი მართავდა კარჩაკეტილი სამოქალაქო და სამხედრო კასტების საშუალებით და რომლებიც დადგენილ კანონებსა და მკაცრად განსაზღვრულ ბიუროკრატიულ პროცედურებს ემორჩილებოდნენ.

ზისერმანს, რომელმაც უარი თქვა ოფიციალურ რეგალიებზე, ჰქონდა უამრავი დადებითი პიროვნული თვისება. ის გახლდათ დიდად განსწავლული და ცნობისმოყვარე ახალგაზრდა ადამიანი, რომელმაც მიზნად დაისახა, თავი დაედო მოსაწყენი, კარჩაკეტილი, პატარა, სამხრეთ რუსეთის მოტიტვლებულ სტეპებზე მდებარე ქალაქური ცხოვრებისათვის. ის სიამოვნებით ეცნობოდა მარლინსკის¹¹ ეგზოტიკურ ნოველებს „ამალეტ ბეკი“¹² და „მულა ნურის“¹³, რომლებიც გამოირჩეოდნენ ფერადი, დეტალური ფონითა და ძლიერი ვნებებით, რაც (დასავლელ მკითხველში და მარლინსკის თანამედროვე ბევრ რუს მოქალაქეში) ძლიერ ასოციაციებს იწვევდა სკოტთან და ბაირონთან. ზისერმანი აცნობიერებდა, რომ კავკასიონი მას სთავაზობდა ყველაფერს, რისი წარმოდგენაც კი შეეძლო: ჩრდილოეთისკენ კავკასიონის დათოვლილი მთები, მცირე კავკასიონი სამხრეთისკენ თავისი ზღვებით – შავი ზღვა დასავლეთისკენ, კასპიის ზღვა აღმოსავლეთისკენ – მოიცავდა ყველანაირ კლიმატს მაღალი ალპურიდან დაბალ სუბტროპიკულამდე. მთლიანობაში ეს ეგზოტიკური რეგიონი სთავაზობდა ისეთი თავგადასავლის შესაძლებლობას, რასაც უკრაინის სტეპები ვერ შეედრებოდა.

ზისერმანს მუდამ მარტოს უწევდა საკუთარი თავის გატანა რთულ ვითარებაში, რასაც გასაოცარი უნარი და შეუპოვრობით ახერხებდა. მან საკუთარი ძალებით მოახერხა ის, რომ თბილისში ოფისის კლერკის დაბალი პოზიციიდან მიეღწია კახეთის რეგიონის ადმინისტრატორის მოადგილის საპასუხისმგებლო თანამდებობისათვის პრინც მიხეილ ჩოლოყაშვილის მმართველობის ქვეშ, რომელიც, თავის მხრივ, რუსეთის ხელისუფლებას ემსახურებოდა. მაგრამ ზისერმანმა არ მისცა თავს უფლება, გამხდარიყო საბუთებში თავჩარგული, თანამდებობაზე მიჯაჭვული ბიუროკრატი. ის აქტიურად მოგზაურობდა კახეთში, ხევსურეთიდან ჩრდილოეთით, ყვარელში და ლეკების ტერიტორიისკენ.

ისწავლა რა ქართული, 20 წლის ასაკიდან ჩართული იყო კონფლიქტების გადაჭრის, გზის სამშენებლო პროექ-

¹¹ Marlinsky

¹² „Ammalet Bek”

¹³ „Mullah Nur”

ტების მართვისა და ადგილობრივი პოლიციის გაუმჯობესებაში, რომლის უპირველესი დანიშნულება იყო შამილის მუსულმანი მეომრებისაგან თავდაცვა. მიუხედავად ამ მოთხოვნებისა, ზისერმანმა მოახერხა, გაეკეთებინა უამრავი ჩანაწერი შორეულ მთიან რეგიონებში მცხოვრები თემების ცხოვრებასა და ზნე-ჩვეულებაზე. სანამ 22 წელი შეუსრულდებოდა, იგი შეხვდა პრინც მიხეილ ვორონცოვს, მეფისნაცვალს კავკასიაში. ვორონცოვმა შეამჩნია ზისერმანის პრაქტიკული გამოცდილება და გამოიჩინა კეთილგანწყობა მის მიმართ, რაც გამოიხატებოდა მისი სადილებზე მიპატიჟებით, სადაც ხვდებოდა იმ დროისათვის მაღალი თანამდებობის პირებს.

მეორე უმთავრესი გამოცდილება ზისერმანის ცხოვრებაში იყო პოლიციის უფროსის თანამდებობაზე მუშაობა, ყაჩაღების სიმრავლით განთქმულ რეგიონში – ელისუ¹⁴ (სამხრეთ დაღესტანი). მიუხედავად იმისა, რომ ერთ დროს რუსეთის მომხრე და მერე უკვე მოწინააღმდეგე სულთან დანიელ ბეკი¹⁵ გააძევეს რეგიონიდან, მთიანი მხარე მაინც ინარჩუნებდა უკიდურესად მტრულ დამოკიდებულებას რუსეთისადმი. ამ პერიოდში მუსულმანთა დაჯგუფებები მუდმივად თავს ესხმოდნენ რუსულ გარნიზონებს. მკაცრი კლიმატი და ხრიოკი ლანდშაფტი დიდ სირთულეებს უქმნიდა რუსის ჯარს მაშინ, როდესაც მუსულმანები ყოველთვის ახერხებდნენ ყოფილიყვნენ მოუხელთებელნი მათთვის კარგადნაცნობ ტერიტორიებზე. მიუხედავად იმისა, რომ ზისერმანს ოფიციალურად არ ჰქონდა ოფიცრის წოდება, ადგილობრივ ქართულ პოლიციას საველე ოპერაციების დროს ხშირად ხელმძღვანელობდა.

იყო უამრავი შემთხვევა, როცა ის სარდლობდა რუსული ჯარების მიერ ჩატარებულ ოპერაციებს, რომლის შესახებაც თავის მემუარებში წერს. ზისერმანი ჩივის ქაოტურ მმართველობაზე, გადაჭარბებულ უხეშობასა და მატერიალურ, სამედიცინო თუ საკვები მარაგის ნაკლებობაზე. განსაკუთრებული სიმწვავეთ აღწერს რუსი ოფიცრების ქედმაღალ ხასიათსა და საქციელს.

არანაკლებ მნიშვნელოვანია მის მიერ რიგითი ჯარისკაცების ამტანიანობის, მხიარული ხასიათისა და შეუპოვრობის, თვით ფატალიზმის აღწერაც კი, რომელსაც ისინი იჩენდნენ რთულ სიტუაციებში. ფაქტობრივად, ზისერმანის მემუარები გვევლინება უმნიშვნელოვანეს წყაროდ ენერგიული და მუდამ საფრთხისქვეშ მყოფი ჯარისკაცების

¹⁴ Elisu

¹⁵ Sultan Daniel Bek

ცხოვრების შესახებ, განსაკუთრებით მათი გრძნობების აღწერის მხრივ.

ელისუში ორწლიანი დაუღალავი მუშაობისა და უამრავი საფრთხის შემდეგ ზისერმანი საქართველოში დაბრუნდა. ამჯერად გადაწყვიტა, რეგულარულ არმიაში ოფიცრად ემსახურა. მიუხედავად იმისა, რომ ხშირად ხვდებოდა უფროს ოფიცრებს, მათ შორის – გენერალ ორბელიანსა და არდუტინსკის¹⁶, მეგობრობდა პოლონელ გადასახლებულ პოლკოვნიკ პოტოსკისთან¹⁷ (მეფისნაცვალ ვორონცოვის წრის წევრი). დიდი ხნის ნანატრმა კარიერულმა წინსვლამ მხოლოდ რამდენიმე წლის შემდეგ იჩინა თავი, რაც განაპირობა მეფისნაცვლის თხოვნამ იმპერატორთან.

ამ ხნის განმავლობაში ზისერმანი ქუთაისში, იმერეთის გუბერნატორის პრინც ალექსანდრე გაგარინის დაქვემდებარებაში მსახურობდა. 1951 წელს შეხვდა მის უდიდებულესობა ალექსანდრეს – საიმპერატორო ტახტის მემკვიდრეს, რომელსაც თან ახლდა რეგიონის დათვალიერებისას. საბოლოოდ, 1851 წლის შუა პერიოდში მიიღო ახალი თანამდებობა და გაემგზავრა სამხედრო სამსახურის მოსახდელად დაღესტანში. (დაღესტანში გატარებული წლები აღწერილია მისი მემუარების II ტომში, რომელიც გამოქვეყნდება გამომცემლობა „ნარიყალას“ მიერ მოგვიანებით).

კვალიფიციური, საქმოსანი და „ოფიციალური“ ზისერმანის მიღმა, რომელიც საჯარო საქმეებშიც კი იყო ჩართული (უსაფრთხოების უზრუნველყოფა და თავდაცვა შამილის მუსულმანი მეომრებისგან), არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ არსებობდა საინტერესო და მოაზროვნე, სოციალური კომენტატორი, მოყვარული ეთნოგრაფი და მოგზაური პერსონა – ციმერმანი. თავდაპირველად ის გვევლინება დამკვირვებლად, მოგვითხრობს მეფის ნაცვალზე, მის მეუღლესა და სამეფო კარზე. საუბრობს გენერლებსა და მათ დამხმარეებზე, საველე მეთაურების თავგასულობასა და სამხედრო პირების მლიქვნელურ ხასიათზე. ზისერმანი გვაწვდის მნიშვნელოვან ცნობებს მაღალმთიან რეგიონებში მცხოვრები ხალხის წეს-ჩვეულებებზე, მათ რწმენასა და ტრადიციებზე. მ. მაკალათიაც იმოწმებს ციმერმანს თავის ეთნოგრაფიულ ნამუშევარში თუშეთზე, ფშავსა და ხევსურეთზე. ა. გრიგოლიას მოაქვს ციტატები ზისერმანის ჩანაწერებიდან თავის შრომაში „ზნე-ჩვეულებები და სამართალი კავკასიაში“¹⁸. ზისერმანის ინტერესის სფეროში შედის ასევე

¹⁶ Argutinski

¹⁷ Colonel Potocki

¹⁸ “Custom and Justice in the Caucasus”

შამილის მუსულმანი მიმდევრები და მათი ლიდერები, კერძოდ, სულთან დანიელ ზეკი და ჰაჯი მურატი¹⁹. თავის რომანში „ჰაჯი მურატი“ ტოლსტოიმ გამოიყენა ზისერმანის ჩანაწერები, სადაც აღწერილია ამ ტრაგიკული ლიდერის სიკვდილი.

სწორედ მოგზაურობების წყალობით გახდა ზისერმანის ჩანაწერები კავკასიასთან დაკავშირებული ფასეული წყარო. კავკასიაში მსახურებისთვის უმეტესად რუსებს განაშენებდნენ ხოლმე. ეს კი ნაკლებად იძლეოდა იმის საშუალებას, რომ ბოლომდე შეეცნოთ საქართველო და კავკასია. ქართველები უმეტესად საკუთარ მიწა-წყალზე იყვნენ ხოლმე განაწილებულნი. ამ სიტუაციისგან განსხვავებით, ზისერმანს ხშირად უწევდა მოგზაურობა მთელს კავკასიაში: შატილიდან შემახამდე, კახიდან ქუთაისამდე, აფხაზეთიდან ახალციხემდე. ხშირად დიდი ხნით რჩებოდა ამ რეგიონების დიდ ქალაქებსა და ციხე-სიმაგრეებში.

დღემდე უცნობია ის ფაქტი, რომ 1879 წელს დაბეჭდილი ზისერმანის „ოცდახუთი წელი კავკასიაში – 1842-1867“ იყო არასისტემურად დანომრილი ქვეთავებისაგან შემდგარი ერთი უწყვეტი ტექსტი, რომელსაც აკლდა შესავალი, სარჩევი, საძიებლები და ქვეთავები. ამას გარდა, ამ გამოცემაში არ იყო შეტანილი რუკები, ილუსტრაციები, ჩანაწერები, დანართი. ყველა ეს ხარვეზი გასწორებულია მემუარების მიმდინარე ვარიანტში, რომელიც ახალი თაობის მკითხველისათვის უკონკურენტო და ფასდაუდებელია თავისი სიღმით, დეტალების სიუხვითა და ზოგადი ღირებულებით.

აქ მოხსენებული წიგნები და ბიბლიოგრაფია შეტანილია „ოცდახუთ წელში“: Baddeley, J. *The Russian Conquest of the Caucasus* (London, 1908); Bestushev-Marlinsky, A. *Ammalat-Bek* (1832) and *Mullah Nur* (1836); Blanch, L. *The Sabres of Paradise* (London, 1960); Gammer, M., *Muslim Resistance to the Tsar* (London, 1994); Grigolia, A., *Custom and Justice in the Caucasus* (Philadelphia, 1939); Makalatia, M., *Mesak'onleoba ajmosavlet' Sak'art'velos mt'ianet'si : T'uš-P'sav-Xevsuret'i* (Tbilisi, 1938); Sanders, T., Tucker, E. and Hamburg, G., *Russian-Muslim Confrontation in the Caucasus, 1830-59* (London, 2004); Peter F. Skinner is the author of *Georgia: The Land Below The Caucasus – A Narrative History* (Narikala, 2014) and editor of *Excursions in the Caucasus, 1875-1881*, by Madame Carla Serena, (translated from French; Narikala, 2015)

¹⁹ Hadji Marad

ზისერმანი გამუდმებით ცდილობდა, აქტიურად ყოფილიყო ჩართული საზოგადოებრივ ცხოვრებაში – ემოგზაურა შორეულ მთიან სოფლებში, ისეთ საშიშ ტერიტორიებზე, როგორცაა ლეკეთი, დასწრებოდა ადგილობრივი პრინციების მიერ მეფისმოხელეების პომპეზურ სასახლეებში გამართულ წვეულებებს, მონაწილეობა მიეღო მაღალმთიან რეგიონებში აჯანყებულთა წინააღმდეგ ჩატარებულ სასიკვდილო ოპერაციებში ან ენადირა ტყეებში. მან დიდი გამოცდილება მიიღო კავკასიაში ცხოვრებით. გარდა იმისა, რომ წერდა შთაბეჭდილებებს და ურთიერთობდა პრინცებთან, გლეხებთან, ჯარისკაცებთან და ჩვეულებრივ მოქალაქეებთან, ჩანაწერებს აკეთებდა ადგილობრივი მაცხოვრებლების უძველეს ტრადიციებზე, აქტიურად აკვირდებოდა და აღწერდა პოლიტიკურ და სამხედრო ცხოვრებას, სტრატეგიებსა და ტაქტიკას. ლევ ტოლსტოისთვის ძალზედ მნიშვნელოვანი იყო ზისერმანის მემუარები – ხშირად ციტირებდა თავის ნაწარმოებებში. აღსანიშნავია, რომ ქართველი მკვლევარებიც ხშირად იმოწმებენ ხოლმე ზისერმანის მემუარებს პუბლიკაციებში.

არნოლდ ზისერმანმა თავის ნაწარმოებში „ოცდახუთი წელი კავკასიაში 1842-1867“ დახატა საზოგადოების, ევროპისა და აზიის პრობლემურ რეგიონებში მოგზაურობის ცოცხალი სურათები. მის კალამს ასევე ეკუთვნის „მე-80 პოლკის ისტორია“²⁰, „პრინც ბარიანსკ კაბარდანის ჩვილობა“ (1881)²¹ და „საველე მარშალის, პრინც ა.ი ბარიატინსკის ბიოგრაფია“ (1891)²², ასევე უამრავი მიმოხილვა: Historical sources Baddeley and Gammer: only 2 major sources; Blanche; Biblio sources Gammer (600 2 in English); Literary sources Pushkin, B-M, Lermontov, Tolstoy, 1829-1859: 30-year duration; High, exotic drama: Scott, Byron; ცვლილებები სამხედრო სტრატეგიებში; უზარმაზარი ადამიანური და ეკოლოგიური ღირებულება;

იერმოლოვი, პასკევიჩი, ტორნაუ, ველიამოვი, პოტო – ეს არის იმ მწერლების ნუსხა, რომელთა ნაწარმოებები ჯერ კიდევ არ არის ნათარგმნი ინგლისურად მაშინ, როცა ნაპოლეონის ბრძოლები ზედმიწევნითაა გადათარგმნილი.

სამწუხაროდ, ჯერ-ჯერობით ინგლისურად არ თარგმნილა რუსული არასრული ისტორიები კავკასიაში მიმდინარე ბრძოლების შესახებ. თუმცაღა არსებობს 1820-1830-იან წლებში დაწერილი ღირებული შრომები, რომელთა ავტორებიც რუსეთიდან კავკასიაში გადაასახლეს. პუმკინმა

²⁰ “The History of the 80th Regiment”

²¹ “Prince Bariatinsky Kabardan Infantry (1881)”

²² “The Biography of Field-Marshal Prince A.I. Bariatinsky (1891)”

(დროებით იყო გადასახლებაში) (1799–1837) მომავალ თაობას დაუტოვა პოემები და მოგზაურის ჟურნალი; ბესტუჟევი მარლინსკიმ (1797–1837) (გადასახლეს სამუდამოდ) დაწერა პოპულარული და ეთნოგრაფიულად მნიშვნელოვანი შრომები და ნოველები. უნდა აღინიშნოს ლერმონტოვის დამსახურებაც (1814–41), რომელიც არაერთი გახმაურებული ნოველისა და ლექსის ავტორია. მოგვიანებით, 1850 წელს ლევ ტოლსტოი წააწყდა სამი მოკლე მოთხრობის პუბლიკაციას, რომლებიც ეფუძნებოდა ტოლსტოის გამოცდილებას კავკასიის ბრძოლებში, ამას მოჰყვა ნოველა „კაზაკები“ (1863), რომელიც მიუთითებს ალტერ ეგოს დროებით გაქცევაზე, რათა მეომარ რუსებთან, კაზაკებსა და ჩეჩნებთან იცხოვროს. ტოლსტოიმ თავისი ცხოვრების უკანასკნელ წლებში დაწერა „ჰაჯი მურატი“ (რომელიც გამოქვეყნდა მისი სიკვდილის შემდეგ, 1912 წელს). ნაწარმოები ძლიერი მორალური იმპლიკაციებით მოგვითხრობს ტრაგიკულ, ომისდროინდელ შემთხვევაზე, რომელმაც თვით ნიკოლოზ I-იც კი შეძრა. ნოველაში ტოლსტოის აქტიურად აქვს გამოყენებული ზისერმანის ჩანაწერები.

„ოცდახუთი წლის“ რუსულენოვანი გამოცემა შეტანილია რამდენიმე კავკასიისა და რუსეთ-კავკასიის კონფლიქტის თემაზე შექმნილ ინგლისურენოვანი ნაწარმოების ბიბლიოგრაფიაში, თუმცა მისი პირდაპირი ციტირება იშვიათად გვხვდება. მხოლოდ ერთმა ინგლისელმა ისტორიკოსმა შეამჩნია, რომ მემუარების ბოლო ნაწილი საერთოდ არ იყო დაბეჭდილი.

პირველი ინგლისურენოვანი თარგმანი საკმაოდ მოძველებულია: ზისერმანი, რომელიც ბრწყინვალედ საუბრობდა ქართულ და აზერბაიჯანულ ენებზე და აქტიურად მოგზაურობდა მთელს კავკასიაში, იყო მრავალი წვეულების სტუმარი, მათ შორის კავკასიის მეფინაცვლის – პრინც ვორონცოვის მიერ გამართული ნადიმისა, გვიყვება ქართველებთან და კავკასიელებთან დაკავშირებულ უამრავ საკითხზე. ჩანაწერებში ზისერმანი საერთოდ არ ცდილობს, თავი წარმოაჩინოს რუსეთის გეოპოლიტიკური სტრატეგიების სამხედრო მემკვიდრედ ან ანალიტიკოსად, მიუხედავად იმისა, რომ მონაწილეობდა ბევრ ადგილობრივ „ექსპედიციაში“ და კონტაქტობდა პოლიციელებთან, სამხედრო მეთაურებთან და სხვადასხვა ჩინის წარმომადგენლებთან. პირადი გამოცდილებიდან გამომდინარე ხშირად იძლეოდა რჩევებს, თუმცა ამ რჩევებს მაინცდამაინც დიდი სიხარულით არ იღებდნენ. ზისერმანი აქტიურად აკვირდებოდა იმ პერიოდის კავკასიაში მიმდინარე მოვლენებს და

არაჩვეულებრივი სიცხადით გადაჰქონდა თავისი დაკვირვებანი მემუარების ფურცლებზე. ზოგჯერ მუშაობდა ადმინისტრატორად, პოლიციის ოფიცრად და სამხედრო ოფიცრადაც მოღვაწეობდა ქართველ პრინცებთან და რუს გენერლებთან. ამასთანავე მუსულმანი მეთაურების შეხვედრის დროს თარჯიმნობდა რუსეთის მომავალ იმპერატორთან – ალექსანდრე მეორესთან (1850 წელი).

პრინცი ვორონცოვი დიდად აფასებდა ზისერმანს თავისი კავკასიური ენების ფლობისა და სამხედრო და სამოქალაქო წესების ცოდნის გამო.

ზისერმანმა მნიშვნელოვანი ცვლილებები შეიტანა ქართულ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, სამართლის სისტემაში, ბევრჯერ გადაურჩა სიცოცხლისათვის საშიშ ბრძოლებსა და სხვადასხვა სახიფათო თავგადასავლებს საქართველოში, ჩეჩნეთსა თუ დაღესტანში. მეტად საინტერესოა მისი კომენტარები სამხედრო ბანაკებთან, ექსპედიციებთან და ყოველდღიურ ცხოვრებასთან დაკავშირებით. მისმა ჩანაწერებმა შემოგვინახა ინფორმაცია კავკასიაში მცხოვრები ადამიანების შესახებ მთის რეგიონის ხალხიდან მოყოლებული მეფისნაცვლის სასახლის ჩათვლით. ასევე მეტად ფასეულია მის მიერ კავკასიაში მიმდინარე სოციალური და სამოქალაქო ცვლილებების, მნიშვნელოვანი ფიგურების ცხოვრების, სამხედრო მედიცინის, სამხედრო ფოტოგრაფიის და მეფისნაცვლის კარზე მომხდარი სკანდალების აღწერაც კი.

ზისერმანი ნამდვილად იმსახურებს, რომ მისი შრომები ითარგმნოს ინგლისურად გამომდინარე იქიდან, რომ ფასდაუდებელი წვლილი აქვს შეტანილი ისტორიული ფაქტების განვითარებაში, რადგან მოვლენების აქტიურ მონაწილედ გვევლინება.

ვიმედოვნებ, რომ ზისერმანის მემუარების ეს პირველი წარდგინება/პრეზენტაცია სათავეს დაუდებს მისი მოღვაწეობის, მისი ეპოქისა და ნამუშევრების შესწავლას.

